

RoMigSc – Nacionalno poročilo Slovenija – Povzetek

O projektu

Cilj projekta RoMigSc je spodbujati boljše vključevanje otrok Romov in migrantov v izobraževanje skozi različne dejavnosti, ki spodbujajo razvoj in izvajanje inovativnih politik, ter izmenjavo znanja na področju izobraževanja, usposabljanja in mladine. Izobraževanje (dobri učitelji in dobre šole) je ključnega pomena za uspešno vključevanje priseljencev v družbo. Poleg tega je večkulturna raznolikost priložnost, da šole postanejo bolj vključujoče, ustvarjalne in miselno odprte.

Že v devetdesetih letih je Slovenija imela migrante iz različnih držav nekdanje Jugoslavije. Ker so pred letom 1991 živeli v isti državi kot Slovenci (skupna država Jugoslavija), je bila njihova vključitev v slovenski izobraževalni sistem relativno enostavna, kljub razlikam v jeziku, kulturi in veri. Razlike se zdijo precej večje v zadnjih letih, ko se Slovenija sooča s pritokom migrantov iz drugih držav. Zato so se pojavile potrebe, da bi naredili 'korak naprej' pri vključevanju heterogenih skupin učencev. Slovenija je od leta 2008 začela izvajati različne projekte, financirane s strani Evropske unije in Republike Slovenije – Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (v nadaljevanju ministrstvo). Projekti so se osredotočili na olajšanje vključevanja priseljencev v šole in učiteljem zagotovili potrebna znanja in spretnosti za delo v medkulturnem okolju. Mnoge druge ukrepe je izvedlo tudi ministrstvo, vključno z odzivanjem na dileme, ki so se pojavile v šolah, ter uvedbo dveh ključnih dokumentov za vključevanje migrantov v izobraževanje: Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (2007), Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtnice in šole (uvedene leta 2009, spremenjene v letih 2010 in 2012). Vendar pa podpora priseljencem v slovenskih šolah še vedno ni sistematizirana niti natančno opredeljena. Vključevanje dijakov brez potrdil v srednje šole ostaja izziv. Na splošno so še vedno potrebne sistemske, celovite in trajnostne rešitve.

Slovenija je namenila veliko pozornosti zagotavljanju boljše vključenosti Romov v vzgojno-izobraževalni sistem. Kot primer, se je leta 2008 začel projekt 'romski pomočnik', za učitelje in šole, ki delajo z Romi, je bilo organiziranih več usposabljanj, vrsta organizacij in raziskovalnih inštitutov izvaja pobude in projekte, osredotočene na vključevanje otrok Romov in sodelovanje s starši. Vendar pa romska skupnost še vedno meni, da kljub vsem prizadevanjem s strani različnih zainteresiranih strani, v nekaterih regijah skorajda ni vidnih rezultatov na področju izobraževanja Romov.

Cilji projekta

Cilj projekta, ki ga financira Evropska unija v okviru programa Erasmus + je:

- ustvarjanje vključujočih in demokratičnih učnih okolij,
- spodbujanje udeležbe mladih,
- razvijanje vključujočih in ozaveščajočih praks za mlade,
- preprečevanje in boj proti kakršni koli obliki diskriminacije in segregacije v izobraževanju,
- spodbujanje medsebojnega razumevanja in spoštovanja med ljudmi,
- izboljšanje kakovosti dejavnosti neformalnega izobraževanja, praks mladinskega dela in prostovoljstva.

Cilji projekta se uresničujejo s pomočjo nekaterih ključnih dejavnosti, kot so: začetna študija; usposabljanja prostovoljcev; prostovoljne dejavnosti; E-platforma o vključenosti v šolah in o medkulturnih temah; usposabljanja učiteljev in nacionalni seminarji za različne zainteresirane strani.

Povzetek začetne študije

Povzetek začetne študije temelji na ugotovitvah trenutnega stanja na področju vključevanja otrok Romov/migrantov ter prostovoljstva v Sloveniji. Ugotovitve, ki izhajajo iz preučitve relevantne literature, dobrih praks in iz razprav z več ključnimi udeleženci, kot so učitelji, ravnatelji, relevantni strokovnjaki in uradniki, šolski svetovalci, prostovoljci in osebje iz prostovoljskih organizacij, so:

a) Spoznanja iz literature in iz razprav na projektnih delavnicah:

- Število otrok, ki zaprosijo za mednarodno zaščito in otrok, ki jim je bila podeljena mednarodna zaščita, je nizko (*po podatkih Ministrstva za notranje zadeve je bilo februarja 2017 takšnih otrok 98*).
- Splošni položaj Romov v Sloveniji je precej heterogen, med pokrajinami so velike razlike v integraciji Romov v sistem izobraževanja (na primer na Dolenjskem se le nekaj otrok vpiše v srednje šole, v Prekmurju je stopnja integracije precej višja).
- Uspešna strategija vključevanja Romov v izobraževalni sistem vključuje uvedbo romskih pomočnikov v šole in vrtce, različne učbenike v romskem jeziku, usposabljanja za učitelje, povezovanja in mreženja za izmenjavo izkušenj.
- Priznanje in sprejetje "večkulturne družbe" kot dejstva in načela lahko koristi vsem otrokom in ne zgolj migrantom in Romom.
- Jezikovne težave in nizek socialni status staršev sta glavna vzroka za slabo integracijo otrok Romov in migrantov v šole.
- Šole razvijajo vrsto inovativnih in fleksibilnih rešitev.
- Podpora šolam in učiteljem še ni dovolj sistematizirana in opredeljena.

- V učnih načrtih ter v vsebinah usposabljanj za učitelje, vsebine o multikulturalnosti še niso sistematično vključene.
- Potrebne so obsežnejše možnosti učenja slovenskega jezika, zlasti v srednjih šolah.
- Inovativni rezultati projektov so slabo integrirani v nacionalno izobraževalno politiko.
- Merila za ocenjevanje otrok migrantov so nepopolna – sistemska ureditev na tem področju ni jasna, saj ni jasno opredeljeno, kakšne pomoči bi morali biti deležni otroci priseljenci, kakšne prilagoditve na ravni programa in ocenjevanja je treba zagotoviti in v kolikem času naj bi se otroci migranti prilagodili slovenskemu izobraževalnemu sistemu in okolju (npr. otroci se lahko naučijo sporazumevanja v slovenskem jeziku v dveh letih, a za obvladovanje jezika je potrebnega več časa, vsaj sedem let, kar je tudi potrebno upoštevati).
- Profil in status učiteljev slovenščine kot drugega/tujega jezika še vedno ni opredeljen.
- Prostovoljce je potrebno usposobiti pred pričetkom izvajanja prostovoljstva v šolah.
- Prostovoljstvo v šolah mora biti dobro organizirano in usklajevano, ter mora potekati pod vodstvom mentorja. Zavedanje o pomenu prostovoljstva je prav tako ključnega pomena.
- Obstaja več nevladnih organizacij, ki podpirajo vključevanje migrantov; med temi organizacijami bi bilo potrebno vzpostaviti boljšo povezanost.

b) Spoznanja, ki smo jih pridobili na podlagi intervjujev s ključnimi informatorji in s fokusno skupino:

Priporočila politik glede položaja migrantov v izobraževanju vključujejo:

- Oblikovalci politik morajo imeti boljši vpogled v potrebe in prakso v šolah.
- Trenutno dveletno prehodno obdobje za migrante v osnovnih šolah bi morali podaljšati na tri leta.
- Otrokom migrantom bi bilo potrebno ponuditi več ur slovenskega jezika na vseh ravneh šolanja.

Priporočila politik glede Romov vključujejo:

- Potreben je večji poudarek na socializaciji romskih otrok v šolah in v lokalnih skupnostih.
- Potrebne so dodatne spodbude na področju zgodnjega vključevanja romskih otrok v vrtce (vsaj 2 leti pred vstopom v šolo).
- Potrebna so boljša usklajevanja na nacionalni ravni glede vključevanja otrok Romov.
- Za potrebe romskih otrok bi bilo treba zagotoviti več finančnih sredstev.
- Potrebni bi bilo več sistemskih pristopov za delo s starši romskih otrok.
- Delovno mesto romskega pomočnika bi moralo postati sistematizirano.

c) Dobre prakse:

V začetni študiji je bilo ugotovljenih vrsto dobrih praks, usmerjenih k vzpostavljanju dobrih odnosov s starši otrok Romov in migrantov, izboljšanju znanja in spretnosti strokovnjakov za uspešnejše vključevanje otrok migrantov v izobraževalni sistem, razvoju mehanizmov podpore za pridobivanje znanja za pripadnike romske skupnosti, spodbujanju prostovoljskih aktivnosti kot oblike pomoči otrokom Romom, migrantom in beguncem.

Dobre prakse, predstavljene v poročilu, vključujejo:

Dobre prakse v zvezi z migranti:

- Projekt: ***Izzivi medkulturnega sobivanja***

Odgovorne organizacije: ISA inštitut, Osnovna šola Koper

Kratek opis: Osnovni cilj projekta je prispevati k razvijanju vrednot medkulturnosti ter k izboljšanju strokovne usposobljenosti vodstvenih in strokovnih delavcev v VIZ za uspešnejše vključevanje otrok priseljencev iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem. Konzorcij sestavlja 15 šol; v projekt je vključenih še 75 VIZ institucij: vrtci, osnovne šole, srednje šole in dijaški domovi.

Obdobje trajanje projekta: 2016 – 2021

- Projekt: ***Le z drugimi smo***

Odgovorne organizacije: ZRC SAZU, Pedagoški inštitut

Kratek opis: Cilj projekta je ozaveščanje pedagoških delavcev o pomenu medkulturnih kompetenc za delo. V vseh slovenskih regijah potekajo seminarji, ki pokrivajo teme o medkulturni raznolikosti; spoštljivi komunikaciji; ničeni toleranci do nasilja; medkulturnih odnosih; izzivih sodobne družbe in šole. Cilj: usposobiti okoli 10.000 pedagoških delavcev.

Obdobje trajanje projekta: 2016 – 2021

- Študijska praksa z otroki migranti v osnovnih šolah: ***Potencial študentskega tutorstva za razvoj medkulturnega dialoga***

Odgovorne organizacije: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

Kratek opis: En semester (3 meseci) načrtovanja in izvajanja učne pomoči izbranemu učencu – migrantu v osnovni šoli. Študijska praksa poteka v okviru predmeta Medkulturnost v vzgoji in izobraževanju (predmet 2. letnika dodiplomskega študija).

Leto začetka: 2014/15

Dobre prakse v zvezi z Romi:

- Dobra praksa: ***Vrtec Romano v romskem naselju Pušča***

Odgovorna organizacija: Vrtec Murska Sobota (Romano je ena od enot vrtca Murska Sobota)

Opis: Vrtec Romano je romski vrtec. Vrtec obiskujejo tako romski kot ne-romski otroci, kar je rezultat sožitja in harmonije bivanja med Romi in večinskim prebivalstvom v občini Murska Sobota.

Leto odprtja vrtca Romano: 1962

- Pobuda: ***Korak za korakom***

Odgovorna organizacija: Pedagoški inštitut

Opis: Glavni cilji pobude so zagotavljanje vključevanja romskih otrok v visokokakovostne predšolske programe in spodbujanje vpisa romskih otrok v vrtce vsaj dve leti pred začetkom obveznega šolanja.
Začetno leto pobude: 1994 (v okviru Inštituta za odprto družbo), od leta 1997 na Pedagoškem inštitutu.

- Projekt: **Skupaj za znanje**

Odgovorna organizacija: Center šolskih in obšolskih dejavnosti

Opis: Namen projekta je razvoj (nadgradnja obstoječih in vzpostavitev novih) podpornih mehanizmov pridobivanja znanja za pripadnike romske skupnosti. Ključne dejavnosti: nadgradnja romskih izobraževalnih inkubatorjev v multi-funkcijske centre; Romski pomočniki; obšolske dejavnosti.

Obdobje trajanje projekta: 2016 – 2021

- Projekt: **Romski pomočniki**

Opis: Romski pomočniki pomagajo otrokom pri premagovanju čustvenih in jezikovnih ovir ter predstavljajo neke vrste most med vrtcem, šolo in romsko skupnostjo. Romski pomočniki so bili v slovenske šole in vrtce uvedeni v letu 2008 (ukrep se financira preko projektov; posamezni projekti so opisani v nadaljevanju).

Obdobje trajanja posameznega projekta ter imena odgovornih organizacij:

- 2008 – 2011: Romski pomočnik v okviru projekta Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje I, odgovorna organizacija: Zveza Romov Slovenije
- 2011 – 2014: Romski pomočnik v okviru projekta Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II, odgovorna organizacija: Ljudska univerza, Kočevje
- 2014 – 2015: Romski pomočnik v okviru projekta Skupaj do znanja, odgovorna organizacija: Center šolskih in obšolskih dejavnosti
- 2016 – 2021: Romski pomočnik v okviru projekta Skupaj za znanje, odgovorna organizacija: Center šolskih in obšolskih dejavnosti

Dobre prakse v zvezi s prostovoljstvom:

- Praksa: Predmet **Družbena odgovornost in prostovoljstvo**, 6 KT (predmet dodiplomskega študijskega programa)

Odgovorna organizacija: MFDPS, Celje

Opis: Predmet Družbena odgovornost in prostovoljstvo je izbirni predmet dodiplomskega študijskega programa na MFDPS v Celju. V okviru predmeta potekajo vaje in predavanja (20 ur), študentje pa morajo opraviti 100 – 120 ur prostovoljskih aktivnosti v organizacijah, ki delujejo na področjih vključevanja de-privilegiranih/ marginalnih skupin v družbo. Predmet Družbena odgovornost in prostovoljstvo smo v okviru projekta RoMigSc izbrali kot dobro prakso, na podlagi katere smo razvili 2 projektni aktivnosti:

a.) usposabljanja za prostovoljce

b.) prostovoljske aktivnosti za mlade na šolah/organizacijah, ki imajo otroke migrante/Rome. Zgoraj navedeni aktivnosti programa RoMigSc prispevata k:

- aktivizaciji mladih;
- boljši socialni vključenosti otrok Romov/migrantov v šole na podlagi prostovoljskih aktivnosti, ki jih izvajajo prostovoljci, ki so se pred pričetkom prostovoljstva seznanili z metodami dela z otroki Romi/migranti.

Leto uvedbe predmeta: 2015/2016

- Praksa: ***Mladi migranti***

Odgovorna organizacija: Slovenska filantropija

Opis: Program za mlade migrante je del dolgoročnih prizadevanj Slovenske filantropije za izboljšanje situacije mladoletnih migrantov (zlasti otrok brez spremstva; otrok prosilcev za azil; otrok beguncev). V okviru programa potekajo zlasti naslednje aktivnosti: izvajanje mentorstva za otroke brez spremstva; nudenje psihosocialne pomoči in podpore v obliki individualnega svetovanja, praktične oblike pomoči pri integraciji; organiziranje in izvajanje aktivnosti za kvalitetno preživljanje prostega časa ter vključevanje v slovensko okolje in družbo; pomoč pri učenju; opismenjevanje in pomoč pri učenju slovenskega jezika; usposabljanje in izobraževanje prostovoljcev/-k za delo s ciljno skupino.

Leto uvedbe prakse/programa: 1994